

KRISTIINANKAUPUNKI Dagsmark Rävåsen

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Simo Vanhatalo 1994

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi:	Kristiinankaupunki Dagsmark Rävåsen
Muinaisjäännöstyyppi:	kivikautinen asuinpaikka
Lääni:	Vaasan lääni
Kunta:	Kristiinankaupunki (ent. Lapväärtti)
Kylä:	Dagsmark
Tila, rek.no:	Kettukangas, 1:127
Paikan nimi:	Rävåsen
Maanomistaja:	Kristiinankaupungin kuljetus- ja maanrakennus Oy, Timo Uusitalo,
Osoite:	Kristiinantie 20, 64350 Karijoki
Puh:	962-80516
Peruskartat:	1232 11 DAGSMARK
Koordinaatit:	x = 6904 78 - 84 y = 537 64 - 93 z = 51.50 - 55.10
Rahoittaja:	Museovirasto, koekaivausryhmä
Tutkimusaika:	15.-26.8.1994
Tutkimustapa:	Koekaivaus; tasokaivaus
Tutkimusala / kaivausala:	7500 m ² / 71 m ²
Kaivauksenjohtaja:	Simo Vanhatalo, fil. yo.
Piirtäjä:	Vesa Laulumaa, FK.
Kaivajat:	3 - 6 vapaaehtoisia, harrastajia
Kaivauslöydöt:	KM 28659:1-569. Saviastianpaloja, piinuolenkärki, taltankatelma, hioinlaakakiviä, hioimia, palanutta luuta, kvartsi-, porfyriitti- ja kivilaji-iskoksia ym. Diar. 16.1. 1995. (Löydöt on luetteloitu Borlandin Reflex 2.0-tietokanta-ohjelmalle, joka mm. Paradox-yhteensopiva).
Valokuvat:	f. 100423-31, kuvat 1-9, s. 20-22, luettelo s. 9.
Diat:	d. 32327-39, kaivauskuvia, luettelo s. 10 d. 32340-45, esinekuvia, luettelo s. 10.
Kartat:	Yleiskartta 1:500, A3, s. 13. Tasokartat 1:50, 230-240/479-482, tasot 1, 2, ja 3, A4, s. 14-16. Profiilikartta 1:50, 230-240/479, A4, s. 17 Profiilikartta 1:50, 230-240/481, A4, s. 18

Tasokartat 1:50, 223-227/463-466, taso 3, A4, s. 19.

Karttaotteet:	GT , 1:200 000, p. 1991 A4, s. 11. Peruskartta 1232 11 DAGSMARK, 1:20 000, A4, p. 1986, s. 12.
Aikaisemmat tutkimukset:	Tarkastus: Päivi Kankkunen 1993
C ¹⁴ -ajoitukset:	-
Tutkimusperuste:	Soranottotarve.

Kohteen sijainti ja kuvaus:

Rävåsenin kivikautinen asuinpaikka sijaitsee noin 18 km itäkaakkoon Kristiinankaupungin kirkosta Lapväärtinjoen ympäröimän harjun pohjoisosassa. Tutkimusalueen kasvillisuus oli poistettu ja pintamaa kuorittu. Tämän takia alueen pintamaa oli ollut alttiina kuivumiselle ja tuulieroosiolle. Maaperä oli hienoa hiekkaa, jossa oli paikoin hiekka- ja soravyöhykkeitä. Alueella on joskus ollut metsäpalo, jonka kuumuuden vaikutuksesta isommat pintakivet ovat rapautuneet. Kuoritun alueen eteläpuolella oli kuorimatonta maata. Mäntymetsää kasvaa sora-alueen eteläpuolella. Harjun alarinteitä ympäröi osittain soistunut metsävyöhyke. Harjun rinneprofiilissa näkyi useita muinaisrannan aiheuttamia rantavalleja. Alueen pohjois- ja koillisosassa on suuri sorakuoppa, joka tulee tulevaisuudessa laajenemaan myös harjunpään luoteisosaan. Toistaisesti soranotto on pysähtynyt muinaisjäännösalueen reunaan.

Vuonna 1993 maanomistaja oli ilman lupaa kuorinut pintamaan pois tulevan maa-aineksen oton takia alueelta, jolla kivikautinen muinaisjäännös sijaitsi. Museovirasto joutui tekemään asiasta tutkimuspyynnön Kristiinankaupungin nimismiehelle, jonka seurauksena maanomistaja sai sakkorangaistuksen.

Tutkimusmenetelmät:

Alueelle laadittiin pääilmansuuntien mukainen koordinaatisto. Koska tutkittavalta alueelta oli pintamaa poistettu, voitiin maanpinnalla erottaa kulttuurimaan värjäämät alueet ja pintakerroksen irtonaiset muinaisesineet. Koekuoppien ja tasokaivausalueiden avulla pyrittiin selvittämään muinaisjäännöksen laajuus. Punertavan hiekan keskittymien kohdalle avattiin 12 m²:n (3x4 m, 463-466/223-227) ja 26 m²:n (2x10+1x6 m, 479-482/230-240) tasokaivausalueet.

Tutkimustulokset:

Suuremman kaivausalueen (479-482/230-240) kulttuurimaa- ja maaperä-havainnot:

Taso 1

Irtonaisen pintahiekan alta alkoivat punertavat likamaaesiintymät hahmottua. Ruudun 230/480 itälaidassa oli voimakkaan punertavan likamaan alue. Ruutujen 234/480 ja 236/480 kaakkoisnurkissa oli nähtävissä selvästi erottuvat nokimaaläikät.

Taso 2

Tässä tasossa maa oli kiinteää ja likamaa-alueet selvärajaisia. Kaivausalueen eteläpäässä punertava likamaa rajasi etelä-pohjoissuuntaisen harmaan likamaan vyöhykkeen. Ilmiö näkyy selvemmin tasossa 3. Erityisen voimakkaista punertavan likamaan alueita oli ruudussa 231/481 ja ruudun 233-234/481 itälaidassa.

Ruudun 236/479 pohjoispuolella punertava likamaan väri heikkeni ja sitä reunusti harmaa likamaa.

Taso 3

Likamaa-alueet olivat vielä selvemmin rajautuneet kuin edellisissä tasoissa, mutta myös pienentyneet. Keskellä kaivausaluetta ollut harmaan likamaan alue oli suureksi osaksi vaihtunut puhtaaksi vaaleaksi hiekaksi. Kaivausalueen eteläpään länsilaidan punertavat likamaa-alueet olivat voimistuneet, mutta samalla pienentyneet. Hieman yllättäen kaivausalueen pohjoispäästä heikon punertavan likamaan alta paljastui vielä ohut voimakkaasti punertavan likamaan värjäämä alue. Nokimaata ja hiilenmuruja tasossa oli havaittavissa joka paikassa, erityisen paljon pientä hiilenmuruja oli ruutujen 232-233/481 alueella. Ruuduissa 232-234/479-481 esiin tulleet isot kivet voivat olla muinaista rantakivikkoa.

Kaivausalueen länsireunan profiili I:

Huuhtoutumiskerros oli säilynyt ruutujen 231-235 kohdalla. Sen alla oli selvä punertava likamaakerros, joka oli voimakkaimmin värjäytynyttä ruutujen 231-232 kohdalla. Tämä kerros, joka parhaimmillaan ulottui lähes 70 cm syvyyteen, oli noensekaisen punertavan likamaakerroksen päällä. Punaiseksi palanutta hiekkaa oli ruudun 230 kohdalla n. 30 cm syvyydessä linssimäisenä muodostelmana (n. 25x35cm), ja josta lähti n. 10 cm paksuinen juova ylempiä kerroksia kohti ulottumatta kuitenkaan aivan maanpintaan saakka. Sen alla punaiseksi palanut hiekka rajautui alaosastaan harmaaseen likamaahan, joka syvimmillään ylettyi n. 60 cm syvyyteen.

Punertavan likamaan vyöhyke oheni kaivausalueen pohjoispäässä. Ruuduissa 238/239 näkyvä punertava nokimaa- ja harmaa likamaajuova ulottui aina

n. 50 cm syvyyteen. Alimpana kerroksena oli puhdasta vaaleaa hiekkaa sekä ruudun 232 kohdalla kiven molemmin puolin karkeaa hiekkaa. Tämä hiekan lajittumisilmiö johtuu luultavasti muinaisen rantaveden vaikutuksesta. Tätä karkeaa hiekkaa esiintyi samalla korkeudella myös itäreunan profiilissa.

Kaivausalueen itäreunan profiili II:

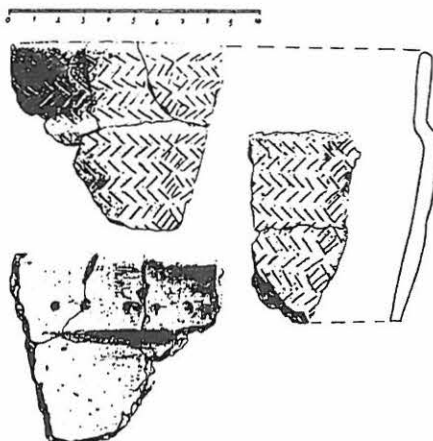
Profiilin ylin kerros koostui lähes yhtenäisestä punertavan likamaan vyöhykkeestä, jonka paksuus vaihteli 10-40 cm, vyöhyke oheni selvästi kohti kaivausalueen pohjoispäätä. Ruutujen 230-232/479 ja 233-234/479 kohdalla huuhtoutumiskerros oli osittain säilynyt likamaan päällä. Erityisen voimakkaan punertavat likamaakerrokset näkyivät ruutujen 231-233 kohdalla, niillä oli paksuutta jopa 70 cm. Sen alla oli noensekainen punertava likamaa. Ruudun 231/481 kohdalla, keskellä voimakkaan punertavan likamaan aluetta oli n. 10x15 cm kokoinen hiililäikkä. Profiilissa näkyi noen ja hiilen värjäämä likamaa paremmin kuin kaivausalueen tasoissa. Alimpana kerroksena tuli esiin vaalea puhdas hiekka, joka oli paikoin karkeaa (53.25-53.50 m mpy).

Pienemmän kaivausalueen (463-466/223-227) kulttuurimaa- ja maaperähavainnot:

Alueella oli samanlaisia kulttuurimaan merkkejä kuin itäisellä kaivausalueella. Tasossa 3 likamaa oli hyvin punertavaa. Alueella oli myös pienten hiilimurujen heikosti harmaaksi värjäätynyttä likamaata. Vaalea hiekkavyöhyke (n. 53.6 m mpy) kulki alueen poikki 225/463:sta 226/466:en. Tämä väritön alue voi liittyä ilmiöön, jossa muinainen rantavesi on huuhtonut kulttuurimaan värit pois.

Löydöt:

Rävåsenin koekaivausten mielenkiintoisimpiin löytöihin kuuluivat >>>>-koristeiset profiloidut saviastian palat (KM 28659: 498 ym., diat 32340-41). Niiden on sanottu edustavan itäruotsalaista kuoppakeramiikkaa. Samanlaisia astioita on mm. Ahvenanmaan Jettbölestä ja Ruotsin Skånesta (ks. Mårten Stenberger: *Det forntida Sverige*, fig. 39, s. 95). Saviastioiden sisäpinnassa oli pieniä soikeahkoja kuoppia ja hyvinpoltettu saviaines oli tiivistä.

Rävåsenin keramiikkaa.

Skånelainen saviastia.

Kaivauksissa löytyi myös soikeilla, kynsimäisillä kuopilla koristettu pienen saviastian pala (KM 28659: 13, dia 32342). Samanlaista koristelua esiintyy myös isommassa astiassa (KM 28659: 472, 473 ja 474, dia 32343). Vinone-liökuvio esiintyy palassa KM 28659: 55 (dia 32344). Löytöaineistoon kuuluu myös asbestisekoitteista keramiikkaa (191 kpl, n. 554 g), jota löytyi eniten isomman kaivausalueen eteläosan ruuduista. Vaikuttaa siltä, että asbestisekoitteiset saviastian palat kuuluvat hieman ylempiin kulttuurimaakerrokseen kuin >>>>-koristeiset palat.

Suurimmat kiviesineet ovat hiomalaakakiviä, joista suurempi (KM 28659:12) on kooltaan 600x370x180 mm. Siinä on selvä pyöreähkö hiomaura. Pienemmän hiomalaakakiven koko on 300x210x40 mm. Näiden lisäksi löytöaineistoon kuuluu useita pienempiä käsihioimia. Keskeneräiseksi jäänyt kiviesineen teelmä (KM 28659:5) muistuttaa hieman hirvenpäeesinettä. Sitä on muotoiltu tikkaamalla ja hiomalla. Se on todennäköisesti oliviinidiabaasia. Hioimien ja kiviesineen teelmien lukumäärän perusteella voidaan todeta, että paikalla on tehty kiviesineitä.

Piimateriraalia esiintyy vain yhdessä esineessä, nuolenkärjessä (KM 28659: 260). Siihen on yritetty tehdä reikää hakkaamalla. Reiäntekoyritys näkyy myös litteässä, soikeassa kahtiahaljenneessa kiviesineessä (KM 28659:54).

Kvartsi-iskokset muodostavat suurimman löytöryhmän, jos määrää mitataan painon mukaan (n. 14 kg). Lukumääräisesti eniten on kuitenkin palaneen luun kappaleita eli lähes 5000 murua. Niiden joukossa on muutamia suurempia luun kappaleita, jotka pyritään saamaan analysoitavaksi.

Kaivausalueen eteläpuolelta metsäatotien ojaleikkauksesta löytyi irtolöytöinä saviastianpala ja palanutta luuta.

LÖYTÖMÄÄRAT GRAMMOINA KERROKSITTAIN

esine	kerros	0	1	1.5	2	3	4	5	yhteensä
hiiltynyttä kaarnaa					5				5
hioimia		105	295		565				965
hiomalaakakiviä*		4200							4200
kiillettä		3	1		3				7
kiviesineitä		230	344	10		16			600
kiviesineen katkelmia		54	20		109		1		184
kiviesineen teelmiä		963	193						1156
kivilaji-iskoksia		107	1427	24	679	202	12	5	2455
kvartsi-iskoksia		331	5514	558	5947	1325	440	82	14227
kvartsiesineitä		35	572	92	633	328	15		1675
kvartsiitti-iskoksia			383		548	48	8		987
maanäytteitä		979							979
nuolenkärkiä			3	2					5
palanutta luuta		41	286	31	424	190	38	11	1020
palanutta savea			11						11
punamultakokkareita			2		2				4
saviastian paloja		116	839	42	932	266	59	107	2360
yhteensä		7187	9889	789	9846	2374	573	205	30863

* taulukossa ei ole mukana suurta hiomalaakakiveä

LÖYTÖJEN PROSENTUAALINEN JAKAUMA KERROKSITTAIN PAINON MUKAAN (ilmaistu 0.1% tarkkuudella)

esine	kerros	0	1	1.5	2	3	4	5	yhteensä
hiiltynyttä kaarnaa					<0.0				<0.0
hioimia		0.3	1.0		1.8				3.1
hiomalaakakiviä*		13.6							13.6
kiillettä		<0.0	<0.0		<0.0				<0.0
kiviesineitä		0.7	1.1	<0.0		0.1			1.9
kiviesineen katkelmia		0.2	0.1		0.4		<0.0		0.6
kiviesineen teelmiä		3.1	0.6						3.7
kivilaji-iskoksia		0.3	4.6	0.1	2.2	0.7	<0.0	<0.0	8.0
kvartsi-iskoksia		1.1	17.9	1.9	19.3	4.3	1.4	0.3	46.1
kvartsiesineitä		0.1	1.9	0.3	2.1	1.1	<0.0		5.4
kvartsiitti-iskoksia			1.2		1.8	0.2	<0.0		3.2
maanäytteitä		3.2							3.2
nuolenkärkiä			<0.0	<0.0					<0.0
palanutta luuta		0.1	0.9	0.1	1.4	0.6	0.1	<0.0	3.3
palanutta savea			<0.0		<0.0				<0.0
punamultakokkareita			<0.0		<0.0		<0.0		<0.0
saviastian paloja		0.4	2.7	0.1	3.0	0.9	0.2	0.3	7.6
yhteensä		23.3	32.0	2.6	31.9	7.7	1.9	0.7	100.0

Yhteenveto:

Rävåsenin kivikautinen tutkimuskohde osoittautui esineistöltään erikoiseksi ja runsaslöytöiseksi. Erityisesti >>>>-koristeinen profiloitu keramiikka on herättänyt tutkijoissa suurta mielenkiintoa. Kiinteitä muinaisjäännösrakenteita ei tavattu kaivausalueella. Löytöaineiston perusteella ja rannansiirtymisvaiheiden perusteella asuinpaikka sijoittuisi ajallisesti kivikauden loppupuolelle.

Vuonna 1994 koekaivaukseen käytetty 8 päivää ei kuitenkaan mahdollistanut tämän laajan paikan perusteellista tutkimista ja kartoittamista, joten arkeologian osasto katsoi tarpeelliseksi jatkaa paikan tutkimuksia kesäkuussa 1995.

Simo Vanhatalo

Helsingissä 30.4. 1995

Valokuvaluettelo:

valok. S. Vanhatalo

kuvan / negatiivin numero: aihe:

Koko 6x6:

k.1 / f.100423 Ruudut 230-234/479-480, taso 1, kuvattu etelästä.

k.2 / f.100424 Ruudut 230-240/479-480, taso 1, kuvattu etelästä.

k.3 / f.100425 Koekuopan 200/490 paikalleen hajonneet saviastianpalat in situ.

k.4 / f.100426 Ruudut 230-240/479-480, taso 2, kuvattu etelästä.

k.5 / f.100427 Ruudut 230-240/479-480, taso 2, kuvattu etelästä.

k.6 / f.100428 Kuoritulta alueelta, kohdasta 203/512 löytynyt hioinlaakakivi (KM 28659:12)

k.7 / f.100429 Ruudut 230-240/479-480, taso 3, kuvattu etelästä.

Koko 24x36:

k.8-9 / Pohjois-etelä -suuntaisen profiilin likamaakuoppa ruudussa
f.100430-31 231/481, kuvattu lännestä.

Dialuettelo:

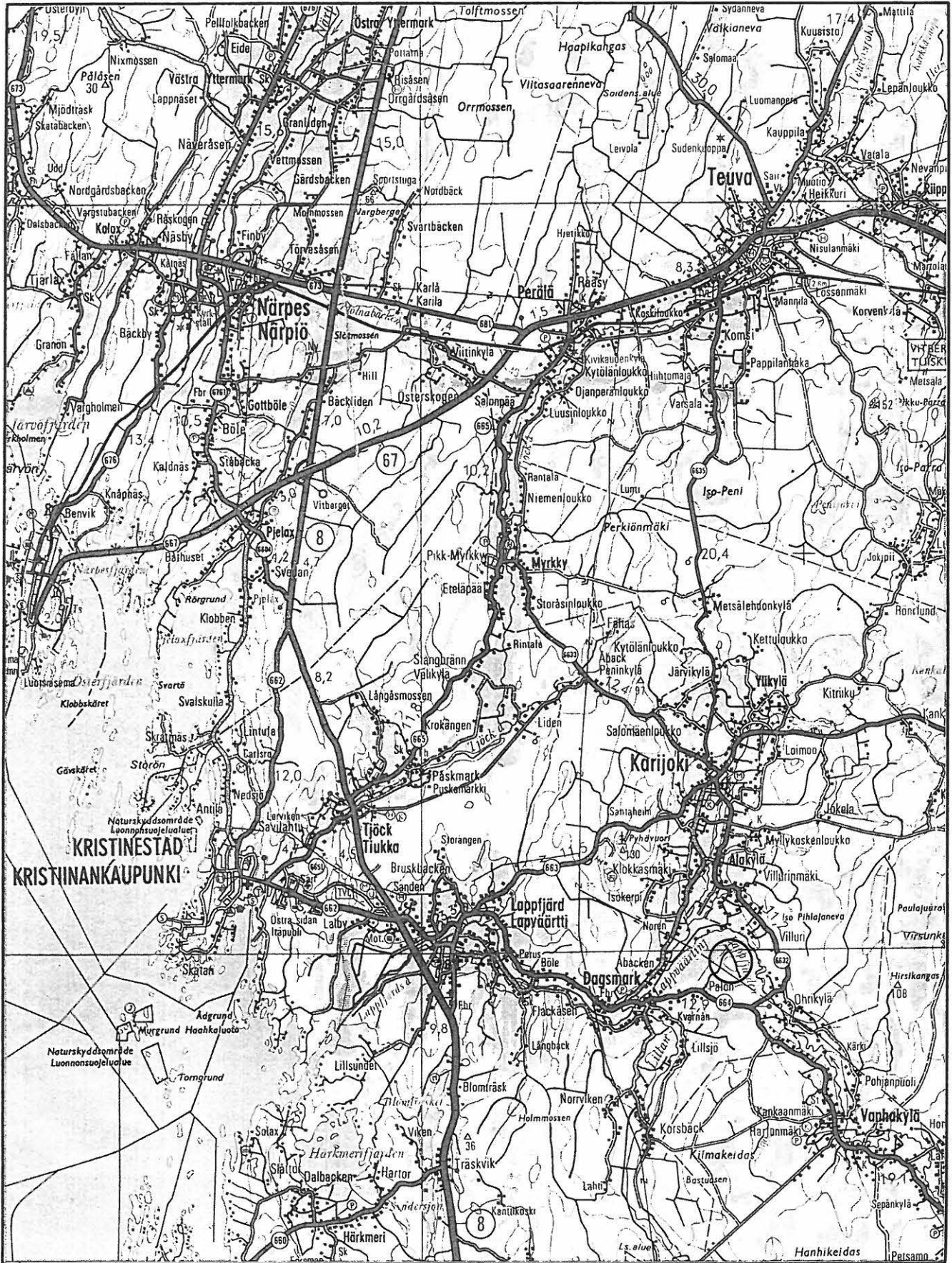
valok. S. Vanhatalo

Kaivauskuvat:

- d.32327-29 Maisemakuva länteen Rävåsenin tutkimusalueesta, kuvattu kp 2:n kohdalta.
- d.32330 Tutkimusalueen itäosan kuorimatonta aluetta, kuvattu lännestä.
- d.32331 Tutkimusalueen eteläosan kuorimatonta aluetta, kuvattu idästä.
- d.32332 Ruudut 230-240/479-480, taso 1, kuvattu etelästä.
- d.32333 Ruudut 230-240/479-480, taso 2, kuvattu etelästä.
- d.32334 Ruudut 230-240/479-480, taso 3, kuvattu etelästä.
- d.32335-37 Koekuopan 200/490 paikalleen hajonneet saviastianpalat in situ.
- d.32338 Kuoritun alueen pintalöytöjä.
- d.32339 Kuoritulta alueelta, kohdasta 203/512 löytynyt hioinlaakakivi (KM 28659:12).

Esinekuvat:

- d.32340-41 KM 28659: 498: >>>>-koristeisia saviastian paloja.
- d.32342 KM 28659: 13, 32, ja 77: pistekoristeinen saviastianpala, nuolenkärki ja taltankatkelma.
- d.32343 KM 28659: 472, 473 ja 474: saviastian paloja.
- d.32344 KM 28659: 55 ja 56: vinoneliökuvioinen ja kuoppakoristeinen saviastian pala.
- d.32345 KM 28659: 560 ja 561: asbestisekoitteinen saviastian pala ja kvartsi-iskos.

Tutkimusalueen koordinaatit x= 6904 78-84, y= 537 64-93, z=51.50-55.10

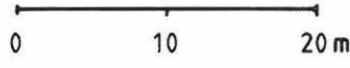

KRISTIINANKAUPUNKI, DAGSMARK, RÄVÅSEN

S. Vanhatalo 1994

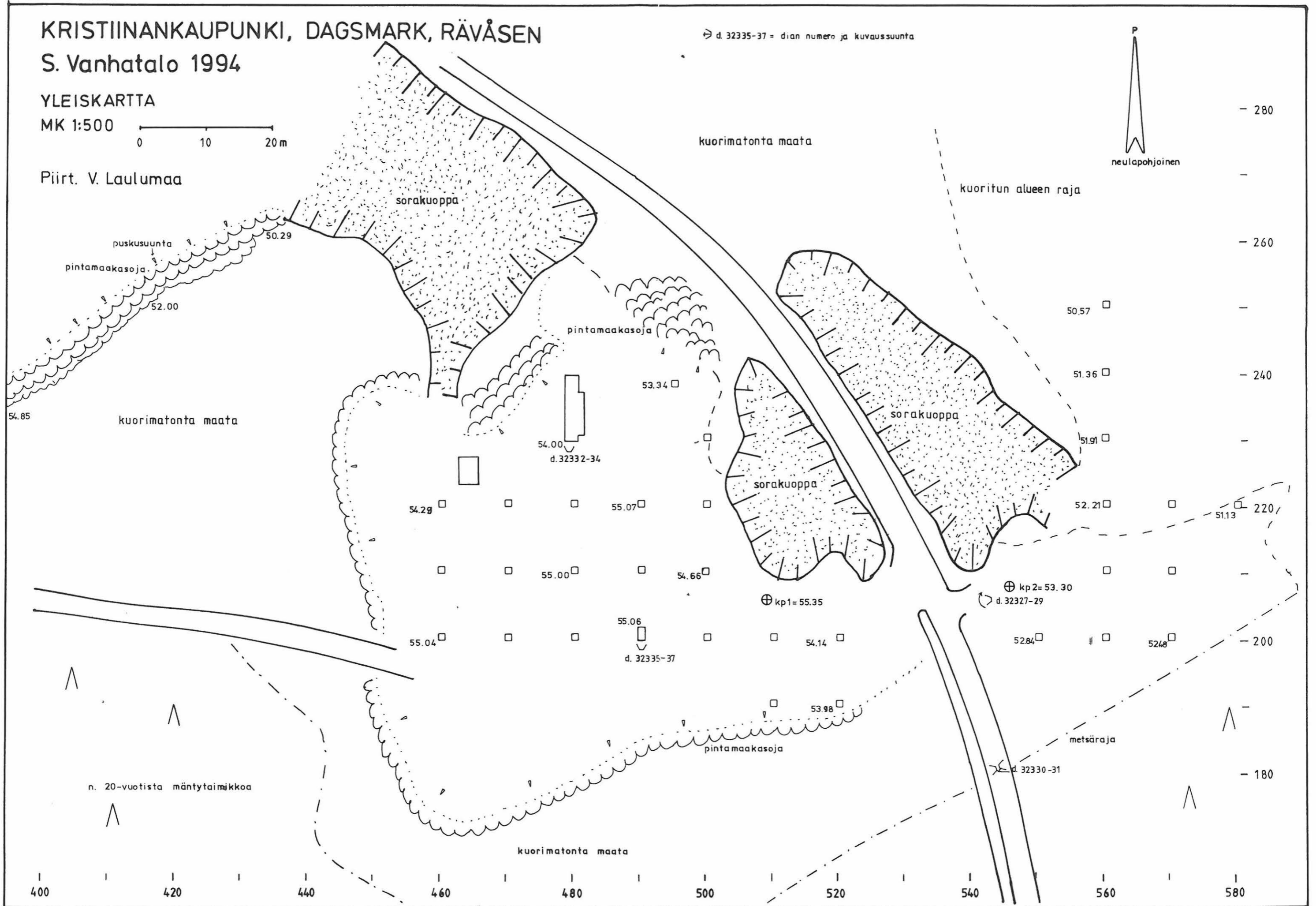
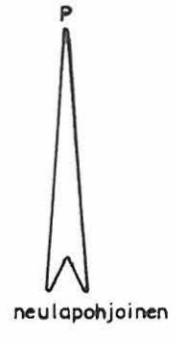
YLEISKARTTA

MK 1:500

Piirt. V. Laulumaa

⇒ d. 32335-37 = dian numero ja kuvaussuunta

400 420 440 460 480 500 520 540 560 580

280
260
240
200
180

KRISTIINAN KAUPUNKI, DAGSMARK, RÄVÅSEN

S. Vanhatalo 1994

KOEJOJA 230 - 240/479

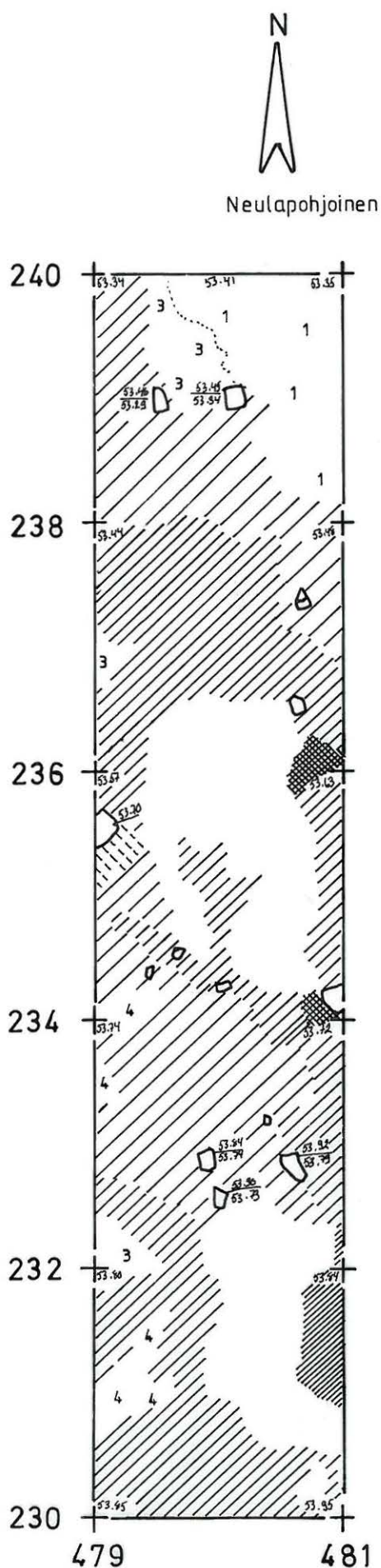
MK 1:50

TASO 1

Korkeudet m mpy

Piirt. V. Laulumaa

	vaalea hiekka
	ruskea hiekka
	huuhtoutunut
	turpeensekainen hiekka
	voimakas punertava likamaa
	punert. likamaa
	heikko punert. likamaa
	harmaa likamaa
	nokimaa
	kivi

KRISTIINAN KAUPUNKI, DAGSMARK, RÄVÅSEN

S. Vanhatalo 1994

KOEJOJA 230 - 240 / 479 - 481

MK 1:50

TASO 2

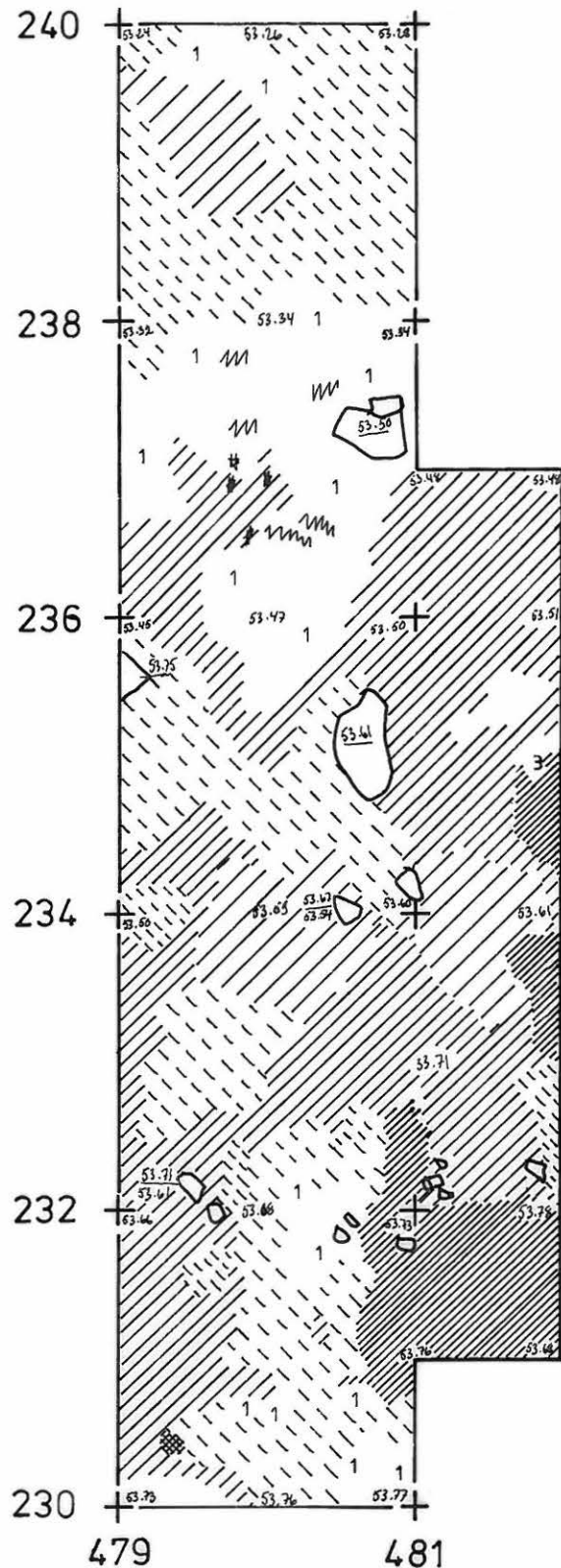
Korkeudet m mpy

Piirt. V. Laulumaa

	vaalea hiekka
	ruskea hiekka
	huuhtoutunut
	ruostehiekka
	voimakas punertava likamaa
	punert. likamaa
	heikko punert. likamaa
	harmaa likamaa
	heikko harmaa likamaa
	hiili
	noki
	kivi

Neulapohjoinen

KRISTIINANKAUPUNKI, DAGSMARK, RÄVÅSEN

S. Vanhatalo 1994

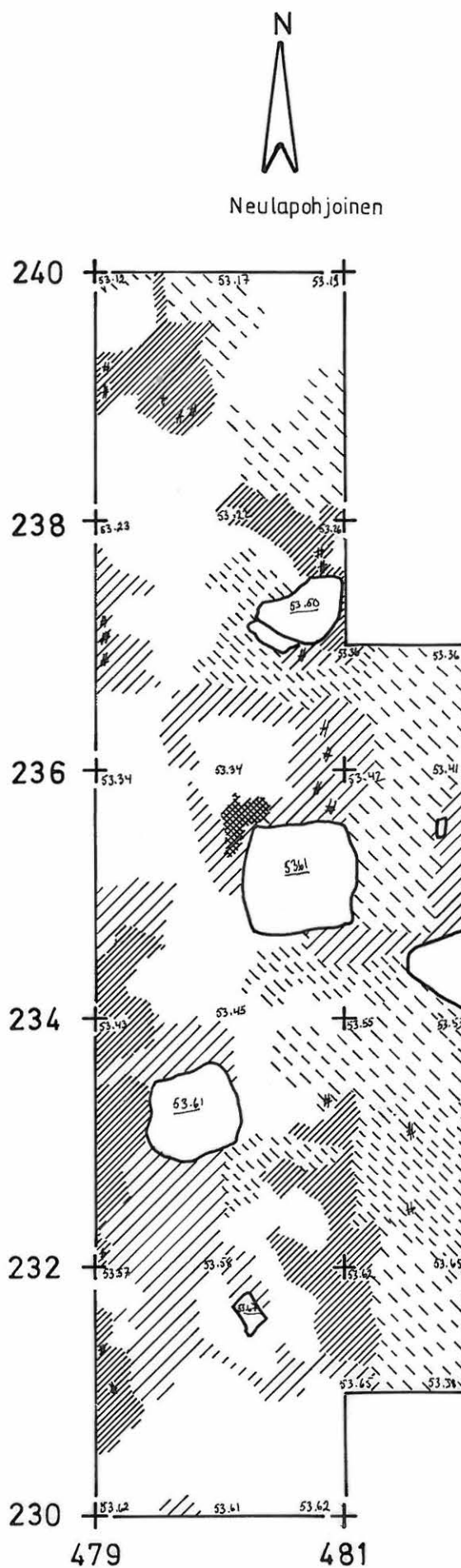
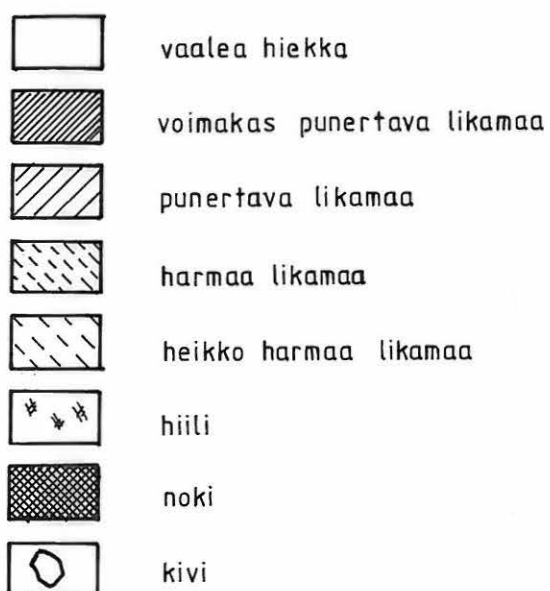
KOEJOJA 230 - 240 / 479 - 481

MK 1:50

TASO 3

Korkeudet m mpy

Piirt. V. Laulumaa

KRISTIINANKAUPUNKI, DAGSMARK, RÄVÅSEN

S. Vanhatalo 1994

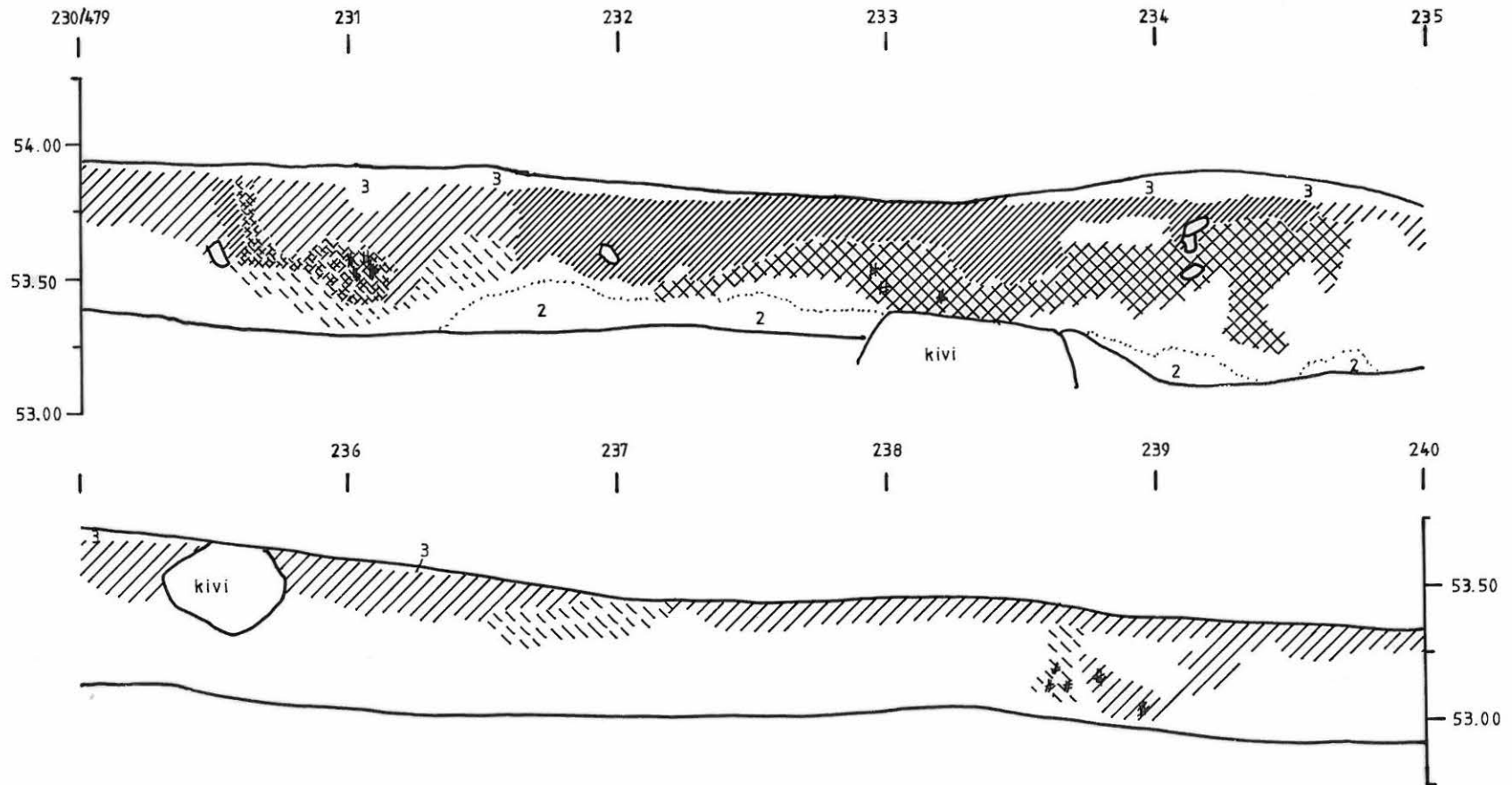
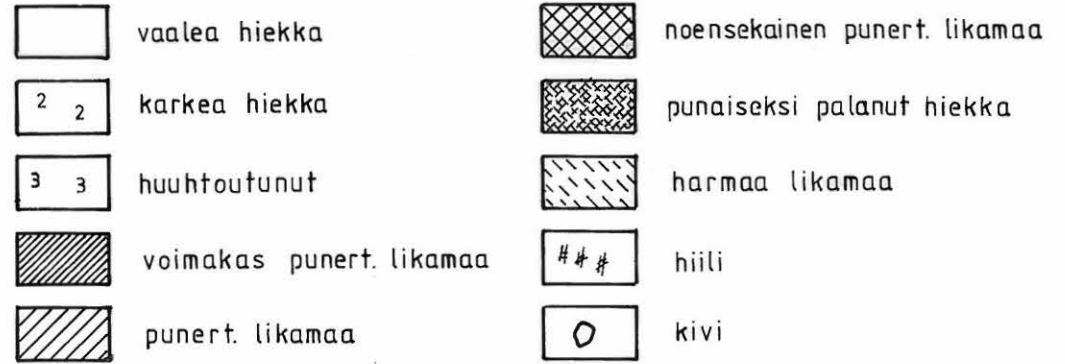
KOEOJA 230-240 / 479, PROFIIILI I

ETELÄ-POHJOINEN PROFIIILI, PIIRRETTY IDÄSTÄ

MK 1:25

Korkeudet m mpy

Piirt. V. Laulumaa

KRISTIINANKAUPUNKI, DAGSMARK, RÄVÅSEN

S. Vanhatalo 1994

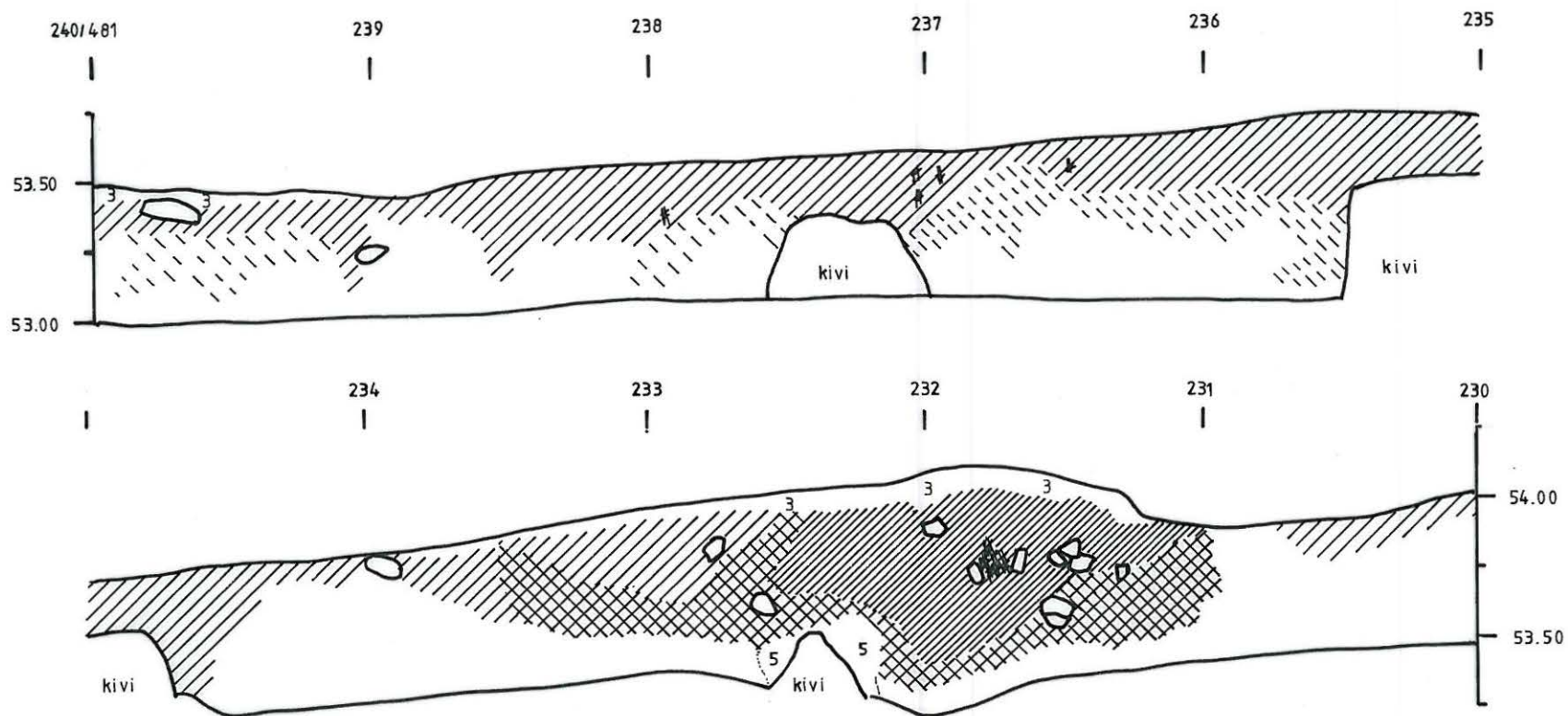
KOEKOJA 230-240 /481, PROFIIILI II

POHJOIS-ETELÄ PROFIIILI, PIIRRETTY LÄNNESTÄ

MK 1:25

Korkeudet m mpy

Piirt. V. Laulumaa

KRISTIINANKAUPUNKI, DAGSMARK, RÄVÅSEN

S. Vanhatalo 1994

RUUDUT 223-226 / 463-465

MK 1:50

TASO 3

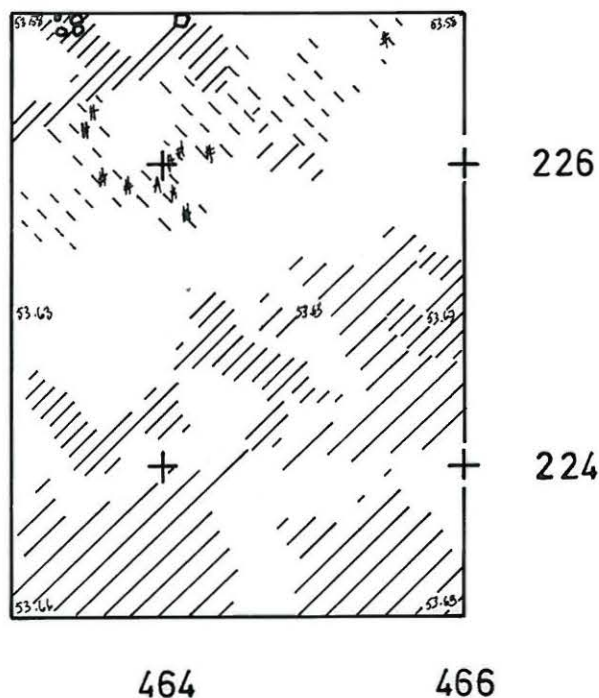
Korkeudet m mpy

Piirt. V. Laulumaa

	vaalea hiekka
	punertava likamaa
	heikko punert. likamaa
	heikko harmaa likamaa
	hiili
	kivi

Neulapohjoinen

KUVA 1. F. 100423
RUUDUT 230-234/479-480, TASO 1,
KUVATTU ETELÄSTÄ.

KUVA 2. F. 100424
RUUDUT 230-240/479-480, TASO 1,
KUVATTU ETELÄSTÄ.

KUVA 3. F. 100425.
KOEKOOPAN 200/490 PAIKALLEEN HAJON-
NEET SAVIASTIANPALAT IN SITU.

KUVA 4. F. 100426.
RUUDUT 230-240/479-480, TASO 2,
KUVATTU ETELÄSTÄ.

KUVA 5. F. 100427.
RUUDUT 230-240/479-480, TASO 2,
KUVATTU ETELÄSTÄ.

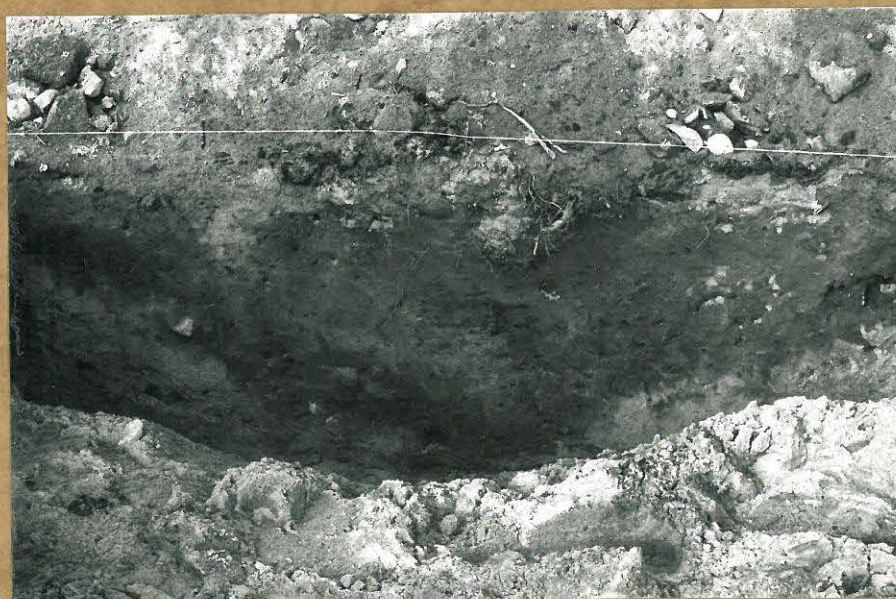
KUVA 6. F. 100428
KUORITULTA ALUEelta, KOUDESTA 203/512
LÖYTÖNYT HIOINLAAKAKIVI (KM 28659:12).

KUVA 7. F. 100429.
RUUDUT 230-240/479-480, TASO 3,
KUVATTU ETELÄSTÄ.

KUVA 8. F. 100430
POHJOIS-ETELÄSUUNTAISEN PROFILIN LIKAHAAKUOPPA
RUUOUSSA 231/481, KUV. LÄNNESTÄ.

KUVA 9. F. 100431
KUTEN KUVA 8.